EL GALLARDO CATALAN.

COMEDIA

FAMOSA.

DE LOPE DE VEGA CARPIO.

Hablan en ellas las personas siguientes.

Clavela dama.
Don Ramon de Moncada, Conde de Barcelona.
Carpio criado.
Rodulfo Cavallero.
Eduardo Rey de Inglaterra.
Isabela su hija.

La intel·ligència artificial i la recerca històrica

Autor: Jordi Àlvarez
Data de publicació: 21-03-2023

En Jordi Àlvarez ha començat a fer preguntes a dos programes d'intel·ligència artificial sobre algun problema relacionat amb la nostra història literària. Els resultats són tan sorprenents, que ens engresca a fer-los servir a fi de continuar resolent temes de la nostra història censurada.

A hores d'ara ja és ben popular la intel·ligència artificial anomenada ChatGPT, de l'empresa OpenAI. Com que l'han entrenada amb una quantitat ingent d'informació, la que corre per la xarxa, i té capacitat per raonar, la primera temptació ha estat preguntar-li per fets històrics que són motiu d'investigació en aquest Institut Nova Història. A preguntes directes, la màquina contesta amb afirmacions genèriques. Cal també un aprenentatge de l'usuari. Cal conversar, qüestionar, incloure detalls, i la màquina té la capacitat sorprenent d'acceptar el repte, dubtar i, fins i tot, d'acabar modificant els plantejaments inicials si la informació aportada és prou valuosa i la pot contrastar. Comet molts errors, sobretot en personatges de temps reculats amb noms semblants. Només cal fer-li saber perquè rectifiqui. Cal acompanyar-la.

La primera gran sorpresa que m'ha donat aquest programari és sobre el significat de quondam: és una mort civil o una mort física? Cal fer-li entendre a ChatGPT que parlem de la Catalunya del segle XV. La contesta és contundent: era una mort civil.

A la mateixa conversa, quan li vaig demanar que em cités alguns exemples de catalans condemnats a una mort civil, entre altres hi feia sortir En Joan Colom i Bertran. Sense sortir de la conversa, per centrar-la en aquesta qüestió, el programari ja el tenim llest per parlar del Colom de les Amèriques. El drama és que no cita les fonts, però, fent una prova, he trobat que aquesta web no és part del seu entrenament. En canvi, sí que inh.cat és referent a l'altra intel·ligència artificial, la de Microsoft, batejada com Bing AI.

Darrerament, tinc interès en les obres atribuïdes a Lope de Vega que són de temàtica estrictament catalana i on els Folc de Cardona en són protagonistes. Un exemple és l'obra titulada Lope de Cardona. En el repartiment de l'obra hi tenim dos Lope de Cardona, pare i fill, ambdós reis de Sicília. Hi surt un altre rei de Sicília, Don Rogelio. I encara un capità Urrea. La sorpresa és trobar que a la llista de virreis de Sicília hi tenim dos Lopes pare i fill però s'anomenen Lope Ximénez d'Urrea. I entremig, Roggerio Paruta, el Don Rogelio. La semblança entre Paruta i la família de Molins de Rei anomenada Baruta no escapa al ChatGPT que ens ofereix el nom correcte: Roger Baruta. Diuen que Lope de Vega es documentava als els arxius de Madrit, però allà no hi hauria trobat cap Lope de Cardona, però sí els Lope Ximénez d'Urrea. Fa sospitar que qui hi ha al darrere de Lope de Vega en sap més de la història de Catalunya que tots nosaltres junts.

La darrera sorpresa que vull compartir va succeir en aquesta mateixa conversa, quan vaig demanar al programari qui va ser l'autor d'«El gallardo catalán», obra de teatre atribuïda també a Lope de Vega, on el protagonista és un comte de Barcelona anomenat Ramon de Montcada. La contesta és contundent: el valencià Joan Timoneda. Sense deixar el fil, el programari afirma que Timoneda traduïa i després publicava obres de Lope de Rueda i Alonso de la Vega, noms que remeten a Lope de Vega. Però no sap dir de quina llengua traduïa o bé si eren Rueda i de la Vega els que traduïen l'obra de Timoneda.

L'ús del ChatGPT per fer recerca és engrescador, perquè és un ajudant molt ben preparat. Per exemple, noms de personatges que trobem a Lope de Vega o a Crestien de Troies, el programari els sap trobar a les Etimologies atribuïdes a Isidor de Sevilla, i pot recórrer en segons els vint volums d'aquesta obra per oferir-nos la solució: una feina que per un humà seria desesperant. Aprofitem que encara és gratuït per accelerar les nostres recerques!

Jordi Àlvarez